

LHKK tegevuste/mõju hindamine

JUHATUSE TÖÖDOKUMENT

Sissejuhatus

LHKK tegevuste/mõju hindamine koosneb laias laastus:

- välishindamisest, mida teevad PRIA (seireraport) ja Põllumajandusministeerium (“Eesti maaelu arengukava 2007–2013 Leader-meetme kohalike tegevusgruppide strateegiate vahehindamine”)
- sisehindamisest, mida teeme meie ise, kaasates meile olulisi huvigruppe.

Selle kirjatüki eesmärgiks on juhatusega läbi rääkida ja kokku leppida sisehindamise läbiviimisel olulised komponendid:

- * protsess ise – millal, kes ja kuidas hindab
- * kuidas määratleme huvigrupid ja kuidas neid protsessis kaasame
- * mida hindame ehk milliseid indikaatoreid ja kuidas kasutame

Meie hindamis-alase töö tulemuseks peab olema:

- sisemine kokkulepe, kuidas loome võrreldavuse kolme perioodi (2008-2011, 2011-2013, 2014-2020) eesmärkide-meetmete- tegevuste-indikaatorite lõikes
- valmisolek välishindamiseks
- juhatuse ja huvigruppide teadlikkus protsessist, indikaatorite sisust, rollidest mõõdetavuse tagamisel
- Ning pikemas perspektiivis üheselt mõistetav ja piirkonna valdade arengukavadega seotud plaanimise ja hindamise metoodika.

Olulisemad definitsioonid:

Kus võimalik, on aluseks võetud definitsioonid järgmistest üllitistest:

- Põllumajandusministeeriumi poolt 2010.aastal koostatud „[Soovitusi kohaliku tegevusgrupi tegevuspiirkonna strateegia arendamiseks Leader -meetme raames](#)“
- Poliitikauuringute keskuse Praxis poolt 2012. aastal koostatud „[Praktiline mudel vabaühenduse ühiskondliku mõju hindamise läbiviimiseks](#)“
- Heateo Sihtasutuse poolt 2012.aastal koostatud „[Kodanikuühenduste ühiskondliku mõju hindamine](#)“. Käsiraamat“

Strateegia – kohaliku tegevusgrupi strateegia konkreetseks perioodiks

Arengukava – valdade arengukavad

Rakenduskava – kohaliku tegevusgrupi iga-aastane rakenduskava strateegia elluviimiseks

Seireraport – kohaliku tegevusgrupi rakenduskava elluviimise kokkuvõte

Mõjuanalüüs – Seireraporti osa, mis hindab strateegia edukust sõltuvalt tulemuste avaldumise ajalistest erinevustest. Näiteks 2013.a seireraporti üheks osaks on perioodi 2008-2011 mõjude hindamine.

Väljundindikaator - iseloomustab programmi abil rahastatud tegevusi (n+2 reegel). Kavandatud saavutustase 2011-2013 elluviidud tegevustele, seega aastaks 2015.

Tulemusindikaator - iseloomustab meetme või projekti tulemusel loodud kasu või hüve, mis on mõõdetav vahetult või teatud aja möödudes pärast meetme või projekti lõppemist. Kavandatud saavutustase 2011-2013 elluviidud meetmetele aastaks 2017 (tulemuste avaldumise aeg 1-3 a)

Mõjuindikaator - iseloomustab programmi rakendamisel saavutatud pikaajalisi positiivseid üldisi trende. Kavandatud saavutustase 2011-2013 elluviidud programmile aastaks 2020 (mõjude avaldumise aeg 3-5 a.)

Periood- strateegia rakendamise aeg

Sisehindamise ajatelg ja alused

LHKK's valmistab hindamiseks vajalikud materjalid ette tegevmeeskond ning esitab need juhatusele arutamiseks/kinnitamiseks.

2013. aastal teeb töö keerukaks asjaolu, et möödunud perioodide kohta on eelnevalt üheselt defineeritud vaid statistilised väljundindikaatorid, informatsiooni ei ole jooksvalt korjatud mitte ühegi tulemusindikaatori kohta, ning kokku ei ole lepitud mitte ühegi mõjuindikaatori mõõtmise loogikat.

Niisiis tuleb sellel aastal luua tagantjärele ja ettepoole tõlgendamise loogika ning seostada LHKK tegevus ning eesmärgid tema tegevuskeskkonnaga – keskkonna üldised indikaatorid, kohaliku omavalitsuse arengukava ja selle tulemusindikaatorid, LHKK tulemusindikaatorid. Allolev tabel kirjeldab vajalikke tegevusi väga üldistatult ajateljel, et me kõik ühtemoodi aru saaksime, mida ja millal on teoreetiliselt/praktiliselt võimalik hinnata ja mida selleks peame tegema.

Periood	2013	2014-2015	2020
2008-2011	Väljundindikaatorid samasse ritta 2011-2013 perioodiga		
	Lepime kokku tulemus- ja mõjuindikaatorid ja selle, kuidas neid mõõdame.		
	Hindame mõju (perioodi lõikes)		
2011-2013	Seoste loomine 2008-2011 meetmete ja tegevuste vahel; Väljundindikaatorid samasse ritta 2008-2013 perioodiga (seireraport)		
	Lepime kokku tulemus- ja mõjuindikaatorid ja selle, kuidas ning millal neid mõõdame.		
	Hindame <u>väljundit</u> (periood tervikuna võrdluses eelmise perioodiga)	Hindame <u>tulemusi ja mõju</u>	
2014-2020	Uue perioodi vajaduste kaardistamine ja keskkonna analüüs, sh perioodi 2011-2013 indikaatorite analüüs.	Hindame väljundit aastate lõikes ja võrdluses eelmiste perioodidega	Hindame väljundit (periood tervikuna võrdluses eelmiste perioodidega)
	Kaardistatud vajaduste grupeerimine hilisema perioodide-vahelise võrreldavuse tagamiseks		
	Eesmärkide sõnastamine		
	Indikaatorite kokkuleppimine selliselt, et tagatud on võrreldavus-järjepidevus. Algtasemete määratlemine	Tulemus- ja mõjuindikaatorite täpsustamine	

Need tegevused loovad valmisoleku välishindamiseks Põllumajandusministeeriumi poolt. See toimub käesoleva aasta suvel ja ülesandepüstitus PÕM poolt läbiviidavas hankes on järgmine:

Kavandatava hanke eesmärgiks on viia läbi Eesti Maaelu Arengukava 2007-2013 (MAK) Leader-meetme raames moodustatud 26 kohaliku tegevusgrupi strateegiate vahehindamine.

Vahehindamise eesmärkideks on:

- Hinnata iga kohaliku tegevusgrupi aastatel 2007-2013 kehtiva kohaliku arengu strateegia (edaspidi *strateegia*) rakendamisega saavutatud tulemusi ja mõju vastavalt strateegias seatud eesmärkidele ning eesmärkide saavutamise realistlikkust MAK 2007-2013 programmiperioodi lõpuni jäänud aja jooksul;
- Teha ettepanekuid strateegiate kvaliteedi ja nende rakendamise parandamiseks tulevikus;
- Anda terviklik ülevaade seire ja hindamise olukorrast kohalikes tegevusgruppides ja hinnang sellele;
- Teha ettepanekuid ühtse strateegiate seire ja hindamise süsteemi loomiseks arvestades ühise strateegilise raamistiku (ÜSR) määruse eelnõu kohaselt järgmise programmiperioodi kohustust teostada kohaliku arengu strateegia rakendamise seiret ja hindamist kohalike tegevusgruppide poolt;
- Anda hinnang kohalike tegevusgruppide tegevuse läbipaistvusele, selgusele ning administratiivsele jätkusuutlikkusele.

Seejuures tuleb hindamise läbiviijal:

„3.1 Hinnata iga kohaliku tegevusgrupi strateegia rakendamisega saavutatud tulemusi ja mõju vastavalt strateegias seatud eesmärkidele ning eesmärkide saavutamise realistlikkust programmiperioodi lõpuni jäänud aja jooksul

- Kas on toodud täpsed kirjeldused selle kohta, mida loodetakse strateegia elluviimise abil saavutada? Kas eesmärkidenähtena on kirjeldatud olukorda, mida püütakse saavutada või tegevusi, mida kohalik tegevusgrupp plaanib teha? Kas eesmärgid on väljendatud selgelt ja konkreetselt?
- Kas strateegia eesmärkidele on seatud konkreetsed sihttasemed ja sihteesmärgid? Kas eesmärgid on täpsed ja mõõdetavad ning kindlaksmääratud aja jooksul saavutatavad? Mõõdetav st on toodud nii lähtetasand, mis määratleb algse olukorra, kui sihtmärki, mis tähistab saavutatavat olukorda.
- Kas kohalik tegevusgrupp oma iga-aastase rakenduskava koostamisel on keskendunud strateegias seatud eesmärkide saavutamisele? Kas strateegia eesmärgid on olnud strateegia meetmete väljatöötamisel otsustavaks teguriks?
- Mil määral on hindamiskriteeriumite, mille alusel valitakse välja rahastatavaid projekte, väljatöötamisel arvestatud strateegia eesmärgid? Kas strateegia eesmärgid on olnud otsustavaks teguriks projektide valimisel?
- Kui palju on projekte, mida võib pidada innovaatiliseks?
- Kui palju on projekte, mis panustavad valdkondade vahelisse koostöösse?
- Kas nende eesmärkide osas, mille sihttase on saavutatud jätkatakse projektitoetuse taotluste vastuvõttu ja neile kinnitamise ostuste andmist?
- Kui palju eesmärgid jääb saavutamata ja mis põhjusel?:

Huvigrupid ja nende kaasamise kava

Enne kui midagi hindama hakata, peame selle tegevuse paremaks plaanimiseks ja ressursside optimaalseks kasutamiseks kokku leppima, millised on peamised huvigrupid ja millise intensiivsusega peame neid protsessi erinevates etappides kaasama.

Arvestades LHKK rolli ja eesmärki, milleks on aidata kaasa piirkonna arengule, võib peamisi huvigruppe kirjeldada nii:

Huvigrupp	Milles seisneb nende huvi?	Kuidas mõjutab LHKK edukust?
LHKK liikmed*	Informatsiooni, peamiselt ühendavaid tegevusi ja omavahelise koostöö korraldamist ning edendamist	
Taotlejad	Oma konkreetse idee teostamiseks finantseeringu saamine	Kui esitab „ühisprojekte“ ja/või äriiselt läbimõeldud projekte, on suureks abiks soovitud mõju saavutamisel. Kui ....
Kohalik omavalitsus	KOV kui piirkonna arengu ja elujõulisuse eest vastutav üksus on huvitatud arengukavaga seonduvate projektide algatamisest ja finantseerimisest.	Kui aktiivne ja teadlik, siis on väga hea koostööpartner nii strateegia koostamisel kui mõjude hindamisel. Kui passiivne või rumal, siis LHKK mõjud piirkonnas tunduvad väiksemad ning võib kahelda vahendite tulemuslikus kasutamises.
PRIA	Kohalikult tegevusgrupilt oodatakse korrektset asjaajamist, jätkusuutlikke projektitaotlusi ja strateegia rakendamist	
Koostööpartnerid	Peamiseks koostööpartneriteks on HEAK, Harjumaa Leader Tegevusgrupid, Kodukant Läänemaa, Läänemaa Arenduskeskus. Nende ootused on koostööprojektide abil ühiste arengueesmärkide saavutamine.	

* Mitte Üldkogu, kellele juhatus peab aru andma, vaid liikmeks olemise huvid ehk miks me liikmemaksu maksame.

Peamiseks kaasamise viisideks on

Informeerimine (INFO)

Kasutatakse peamiselt otsuse kujunemise algetapis. Avalikkusele antakse objektiivset ja tasakaalustatud informatsiooni, sellest, mis tehtud/teoksil. Siia kuulub ka informatsiooni küsimine, mis on vajalik lahendusalternatiivide väljatöötamiseks.

Konsulteerimine (NÕU)

Kasutatakse siis, kui huvigrupilt on vaja tagasisidet lahendusvariantidele või otsustele. Toimib ka suunal huvigrupp-LHKK.

Koostöö (KOOS)

Ollakse partnerlussuhetes otsuse kujunemise ja ka selle ellurakendamise etappides.

Iga järgnev kaasamise viis eeldab eelmise kasutamist, st kui juba KOOS, siis tavaliselt eelneb INFO ja NÕU.

Arvestades LHKK huvigruppe ja nende mõju LHKK tegevusele, kaasame neid niimoodi:

Sellised kujul kirjeldus aitab iseenda ja huvigruppide jaoks lihtsalt kujul selgitada, mismoodi ja millesse neid kaasatakse.

	Liikmed	Taotlejad	KOV	PRIA	Partnerid
Vajaduste väljaselgitamine	INFO	INFO	NÕU	-	INFO
Meetmete, meetme eesmärkide ja tulemusindikaatorite väljatöötamine	INFO	INFO	NÕU	INFO	INFO
Konkreetsete projektide ettevalmistus	NÕU	NÕU	NÕU	NÕU	NÕU
Konkreetsete projektide elluviimine					
Konkreetsete projektide tulemuslikkuse hindamine	INFO	KOOS	KOOS		-
Perioodi tulemuslikkuse hindamine	INFO	INFO	KOOS	INFO	INFO

* eelduseks on, et huvigrupid on aktiivsed ja suhtlusest huvitatud ☺

Suhtluskanalite ja –meetodite valik ei ole ühegi huvigrupi ega kaasamise viisi mõistes „kivisse raiutud“ selles mõttes, et informeerimine võib toimuda nii ajalehe kui rühmatöö vahendusel ja konsulteerimine võib toimuda nii kirjalikult kui regulaarselt kohtuvate töögruppide kujul.

Oluline on, et soovitud sõnum ja tagasiside jõuaksid kohale arusaadavalt, piisava põhjalikkusega ning mõistlike kulutustega.

Otsuse kaasamisviisi ja meetodi kohta teeb LHKK tegevjuht konsulteerides ☺ juhatuse esimehega.

Palun täienda omaltpoolt!

Indikaatorid ja nende kasutamise viisid

Tegevusele hinnangu andmiseks ja arengute kavandamiseks vajab LHKK kolmel tasandil hindamist ning selle eelduseks on indikaatorite ja mõõtmise aja kokkuleppimine ENNE projekti/perioodi algust:

Väljund

ehk kas projekti/perioodi lõpuks plaanitud kvantitatiivsed näitajad on saavutatud. Hinnatakse vahetult peale projekti/perioodi lõppu. Täna on probleemiks see, et PRIA'le esitatavad aruanded ei jõua LHKK'ni.

Tulemus

meetme või projekti tulemusel loodud kasu või hüve, mis on mõõdetav ja vahetult seostatav selle meetme või projektiga. Hinnatakse vastavalt sellele, kuidas projekti/perioodi alguses on kokku lepitud. Täna on probleemiks see, et vajalikku infot ei kogu jooksvalt sisuliselt keegi. Väljakutse hindamisel on see, et sõltuvalt projektide ja meetmete sisust on hindamise aeg erinev.

Mõju

Programmi/meetme/projekti rakendamisel saavutatud pikaajalised positiivsed üldised trendid. Ainuke moodus luua illusioon trendide seotusest LHKK tegevusega, on kokkulepe huvigruppidega, st kui me lepime KOV'ga või PRIA'ga kokku, et LHKK poolt või tema vahendusel elluviidud tegevused vähemalt kokkulepitud väljundindikaatorite mahus omavad positiivset mõju üldistele trendidele, siis on vaja vaid fikseerida trend ja veenduda, kas tegevuste maht on olnud plaanipärane.

Iga indikaatori puhul on oluline üheselt arusaadavalt määratleda:

- * Sõnastus ja seos eesmärgiga;
- * Info allikas;
- * Mõõtja ehk esmane info koguja/talletaja;
- * Mõõtmisagedus;
- * Andmete kogumise viis.

NB! Tulemus- ja mõjuindikaatorid koosnevad reeglina erinevate indikaatorite kombinatsioonist.

Äsja lõppenud perioodi hindamise kavandamiseks ja uue perioodi strateegia indikaatorite läbimõtleamiseks on esmatähtis kokku leppida perioodi 2011-2013 perioodi mõõtmises.

See koosneb kolmest osast:

1. Meil on olemas PRIA igaaastased seireraportites sisalduv info. (Seireandmete mahutabelid.)
2. Meil on kirjeldatud meetmete oodatavad tulemused iga-aastases rakenduskavas Vt järgmisel lehel LHKK Strateegia sihtindikaatorid ja tasemed 2011-2013.
3. Meil tuleb kokku leppida strateegias nimetatud tulemus- ja mõjunäitajate mõõtmine, vt Tabel 1.

LHKK Strateegia sihtindikaatorid ja tasemed 2011-2013

Siin on peamiselt väljundindikaatorid. Peame otsustama, kas strateegias mainitud ja rakenduskavas fikseeritud sihttasemed olid kunagi mõeldud kogu perioodi lõikes või iga aasta kohta.

Kuidas Sina arvad – on see perioodi või aasta sihttase?

Meede I **meetme eesmärgi võiks siia juurde pastida, siis on kontekst arusaadavam**

- Toetatud 7 investeringuprojekti ettevalmistamist.
- Luuakse eeldused infrastruktuuriobjektide arendamiseks piirkonnas.

Meede II

- Toetatud projektide arv – 30
- Tunnustatud sädeinimesi – 30
- Läbiviidud ühistegevuste arv – 15
- Korraldatud heakorrategevuste arv – 12
- Ühistegevustes osalenute arv – 1800

Meede III

- Toetatud projektide arv – 40
- tehtud investeringute maht 700 000EUR
- koolitatud inimeste arv 150.
- Paranenud on teenuste kättesaadavus läbi uute loodud teenuste. Piirkonna tööhõive on suurenenud.

Meede IV

- Toetatud projektide arv – 15
- Tehtavate investeringute maht – 400 000 EUR
- Parandatud või rajatud objekte – 12

Tabel 1

Kuidas mõõdame strateegia 2011-2013 tulemusi ja mõju? Tabelis on toodud strateegias nimetatud tulemus-ja mõju näitajad.

Võimalik variant näitajatest, millele tugineda. Info allikad ja info kogumise viis tuleb juhatusel kokku leppida.

Tulemuse / mõju näitaja	Millistele näitajatele tugine me hinnangu andmisel?	Milline on info allikas?	Kuidas infot kogume?
Tugevnenud inimeste omavahelised suhted ja kogukonnatunne;	Sellele suunatud projektide ja osalejate arv; Ühisprojektide arv; Inimeste arvu muutus piirkonnas; Sädeinimeste initsiatiivil algatatud ettevõtmised;		
Avardunud vaba aja veetmise ja huvitegevuse võimalused;	Projektid ja objektid; Osalejate arv; Projektidest välja kasvanud huvitegevuseringide arv, piirkonnast väljaspool huvitegevuse ringides osalevate inimeste arv- (kui suur on kohalikul tasandil võimalust)		
Suurenenud elanike rahulolu teenuste ja kaupade valikuga ning kättesaadavusega;	Elanike arvu muutus Mtü-de ja ettevõtete arvu muutus, Projektid, objektid: Uute teenuste ja kaupade arv, Liikmeskonna rahulolu (küsimustik)		
Suurenenud sotsiaalne turvalisus;	Sotsiaalprobleeme lahendavate või		

	ennetavate projektide ja neis osalenute arv;		
Tõusnud kohalik tööhõive;	Projektide arv, osalejate arv Loodud töökohtade arv Töötuse protsent Töötuse kasv /kahanemine		
Suurenenud inimeste keskkonnateadlikkus;	Omavahelised suhted ja kaasatus projektidesse- võib eeldada, et on/ ei ole mõju		
Paranenud piirkonna üldilme;	Objektid/projektid Heakorrastatud objektide arv Kas on traditsioon või mitte, jätkuprojektid		
Suurenenud piirkonna külastajate arv.	Sündmuste arvu muutus, külastajate arvu muutus, Elanike arvu muutus Turismiteenuste/pakkujate arvu muutus		

Koostajad:
Tiina Tamm
Annika Jõks